

Ключевые слова: экономические функции государства, конституционно-правовой статус Правительства Украины, полномочия Кабинета Министров Украины, экономическая безопасность, государственное регулирование экономической деятельности, антикризисные меры Правительства.

CONSTITUTIONAL AND LAW-CREATING POSITIONS OF THE GOVERNMENTAL AUTHORITIES IN ECONOMICAL SPHERE

Zadykhaylo D. D.

In this article was made attempt, based on author's definition of sphere of economic functions of state, to define the basic competence of Government of Ukraine in a new project of article 116 of Constitution of Ukraine.

Keywords: *economical functions of state; plenary powers of Government; economical safety; state regulation of economic activities; anticrisis measures of Government.*

УДК 346:796–799

ПРЕДМЕТ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОСИН ФІЗКУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Л. І. Заїченко, здобувач

*Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

Присвячено питанням аналізу змісту законодавчого забезпечення відносин у сфері фізкультури та спорту. Особливим питанням є з'ясування правової природи спортивної діяльності в її співвідношенні із господарською діяльністю. Звернено увагу на те, що сьогодні правове регулювання фізкультурно-оздоровчої діяльності в Україні не має визначеної галузевої належності.

Ключові слова: *фізична культура, спортивна діяльність, спортивний клуб, суб'єкти господарювання, професійна спортивна діяльність.*

Актуальність проблеми. На даному етапі суспільного розвитку питання підтримки фізично здорового суспільства є дуже актуальним. Жодну сферу життя країни неможливо уявити без наявності фізично розвинених людей:

військова служба, служба в органах внутрішніх справ, фізичний стан студентів та учнів тощо. У той же час у державній програмі розвитку фізичної культури та спорту (від 15 листопада 2006 р. № 1594) констатується, що в Україні склалася критична ситуація у сфері фізичної культури та спорту. Лише 13 % населення залучено до занять фізичною культурою та спортом. Ситуація, що склалася у цій сфері, зумовлена певною мірою аморфністю державної політики, невідповідністю нормативно-правової бази сучасним вимогам.

Таким чином, незважаючи на важливість названих суспільних відносин та розвитку спортивної діяльності, правове регулювання в цій сфері можна визнати дисфункціональним. Адже текст Закону України від 24 грудня 1994 р. «Про фізичну культуру і спорт» містить переважно декларативні норми, не забезпечені реальними механізмами правового регулювання. Слід зазначити хоча б широке коло відносин, що стосуються професійного спорту, організації змагань з футболу, боксу, тенісу та ін. Комерційний аспект цих видів спортивної активності є очевидним, але законодавче регулювання в цій частині представлено суцільною прогалиною. Недивно, що криміналізація цих сфер суспільного життя є досить поширеною. Отже, актуалізується завдання визначити господарську некомерційну і особливо господарську комерційну складову в систематизації спортивних відносин та забезпечити їх адекватним законодавчим регулюванням. Адже, як зазначає О. Вінник, підприємництво здійснюється на власний ризик і під власну відповідальність підприємця, який навіть може бути визнаний банкрутом у разі негативних фінансових результатів своєї діяльності, а некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального сектору економіки у галузях, в яких забороняється підприємництво [1]. Слід зазначити, що сфера професійного спорту функціонує саме на таких засадах. Тому легалізація, чітке правове врегулювання відносин професійного спорту відповідають законним інтересам усіх учасників спортивних відносин. У дійсності сьогодні часто стає так, що спортивна діяльність у цій сфері є завуальованою (тіньовою).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені питання залишаються поки що недостатньо розкритими, незважаючи на їх актуальність. Так, фактично не існує сучасних монографічних досліджень у сфері відносин фізкультури та спорту, здійснених з господарсько-правових позицій.

Метою статті є встановлення низки першочергових завдань законодавчої політики у сфері регулювання відносин фізичної культури та спорту.

Виклад основного матеріалу. Спорт є невід'ємною частиною суспільного життя, запорукою здорового розвитку молоді та людства в цілому, органічною складовою фізичної культури, особливою сферою самореалізації людей через досягнення в окремих видах фізичних вправ, технічну, інтелектуальну ті іншу підготовку шляхом змагальної діяльності.

У ст. 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про активне впровадження державної політики у сфері фізичної культури та спорту [2].

У цьому контексті слід зазначити, по-перше, що фізична культура та спорт і відповідні суспільні відносини є об'єктом політики держави, що ставить їх суспільно-політичне значення на рівень об'єктів законодавчого регулювання. Відтак, необхідно чітко розрізняти внутрішній склад відповідних суспільних відносин, адже їх правове регулювання має ґрунтуватися на застосуванні низки загальних та спеціальних правових засобів, спрямованих саме на ті чи інші елементи таких відносин. У цьому сенсі мають бути визначені систематика та класифікація відносин у сфері фізичної культури та спорту за їх природою, змістом, спрямованістю, а на підставі цього розбудовано відповідно склади правовідносин, виключаючи їх суб'єктів, об'єкти, юридичні факти тощо.

По-друге, безперечно має набути реального, а не декларативного значення власне формалізація змісту такої державної політики через відповідні ґрунтовно опрацьовані державні програми розвитку відносин з фізичної культури та спорту.

Аналізуючи зміст державної програми розвитку фізичної культури та спорту, можна встановити багато проблем, що існують у матеріально-технічній базі, а також недостатність бюджетного фінансування, адже з державного бюджету виділяється у середньому 0,5 %, що стає причиною складної ситуації у сфері фізичної культури та спорту [3]. У державній програмі визначені мета і завдання у цій сфері, але відсутня низка конкретних пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства з вказівкою на графік здійснення таких законодавчих новел. І лише у 67 пункті з вказаних 105 йдеться про нормативно-правове забезпечення. Саме тут активізується питання про розроблення нормативно-правових актів з питань удосконалення механізму залучення спонсорських коштів та інвестицій у розвиток фізичної культури та спорту, вдосконалення порядку ліцензування фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, визначення порядку акредитації дитячо-юнацьких спортивних шкіл, порядку ведення реєстру визнаних в Україні видів спорту, ведення реєстру спортивних рекордів з визнаних в Україні видів спорту. Слід констатувати, що на даний момент нової редакції Закону України «Про фізичну культуру і спорт» не розроблено і не внесено як законодавчу пропозицію.

Суб'єктами сфери фізичної культури та спорту згідно з розділом II Закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначено: спортивні клуби (ст. 9), дитячо-юнацькі спортивні школи (ст. 10), спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю (ст. 11), школи вищої спортивної майстерності (ст. 12), центри олімпійської підготовки (ст. 13), центри студентського спорту вищих навчальних закладів (ст. 14), фізкультурно-оздоровчі заклади (ст. 15), центри фізичного здоров'я населення (ст. 16), центри фізичної культури і спорту інвалідів (ст. 17), колективи фізичної культури (ст. 18), фізкультурно-спортивні товариства (ст. 19), спортивні федерації (ст. 20), громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів (ст. 21), громадські орга-

нізації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту (ст. 22), Національний олімпійський комітет України (ст. 23), суб'єкти параолімпійського і дефлімпійського руху в Україні (ст. 24), спортивний комітет України (ст. 25). Відповідно до ст. 21 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» виділяються громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів, основним завданням яких є: залучення учнів та студентів у позанавчальний час до фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах; організація і проведення спортивних змагань серед учнів та студентів; забезпечення участі учнів та студентів у відповідних міжнародних спортивних змаганнях. Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів діють на підставі статутів.

Отже, законодавець пішов не шляхом типізації суб'єктів спортивної та фізкультурної діяльності з позицій існуючих у господарському і цивільному законодавстві видів юридичних осіб та їх організаційно-правових форм, а обрав казуїстичний підхід усіх перелічення суб'єктів за предметними особливостями їх діяльності в царині фізкультури та спорту. Очевидно, що в інтересах правового регулювання слід органічно поєднати обидва підходи, хоча проблемою звичайно є формула оптимальності такого поєднання. Слід, однак, зазначити, що Закон України «Про фізичну культуру і спорт» було прийнято на десять років раніше, ніж Господарський та Цивільний кодекси України, і тому його модернізація є вкрай своєчасною. Особливо актуальним уявляється сегмент господарсько-правового регулювання. У цьому сенсі слід погодитись із думкою Д. Задихайла, за якою саме господарсько-правовому законодавству притаманна надмета – органічно об'єднати в єдиному правовому механізмі забезпечення ефективності господарювання за рахунок використання в ньому таких різномірних правових засобів, що слугують досягненню відповідно різних за природою суспільних інтересів [4, с. 178].

До основних завдань фізичної культури та спорту належить постійне підвищення рівня здоров'я населення. Відповідно до ст. 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють розвитку фізичної культури в навчальних закладах. Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя. Фізична культура у сфері освіти базується на затверджених відповідно до закону державних стандартах освіти, спрямованих на забезпечення науково обґрунтованих норм

рухової активності дітей та молоді з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку. Світовий досвід свідчить про те, що рухова активність людини протягом усього життя запобігає захворюванням та поліпшує стан здоров'я. Таким чином, розвиток фізичної культури та спорту за певних умов є чинником скорочення витрат на охорону здоров'я. На жаль, останніми роками проблема невідповідності молодого покоління стає дуже актуальною, про що свідчать непоодинокі репортажі ЗМІ, в яких йдеться не тільки про тяжкі ускладнення у здоров'ї школярів на заняттях фізичною культурою у школі, а й про летальні випадки. Отже, якість суспільного життя також актуалізує питання про необхідність проведення ефективної державної політики в цій сфері, забезпеченій необхідним фінансуванням, організаційними зусиллями та необхідним законодавчим супроводом.

Має йтися про формування здорового, активного способу життя, що звичайно виходить за межі суто правового і законодавчого регулювання, але право і законодавство можуть і повинні створювати відповідні стимули, що впливають на мотивацію людей. Адже невід'ємною частиною здорового суспільства є фізичний та духовний розвиток населення, сприяння його економічному та соціальному прогресу.

Особливим завданням державної політики у сфері фізичної культури та спорту є підготовка кадрів для спеціальних служб (оборонна служба, охорона громадського порядку). Відповідно до ст. 30 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», де йдеться про фізичну підготовку військовослужбовців, яка є складовою частиною загальної системи навчання та виховання особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності. Рівень фізичної підготовленості військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб у встановленому порядку враховується при присвоєнні чергових військових і спеціальних звань, призначенні на відповідні посади.

Слід зазначити, що фізична культура та спорт як види активної професійної діяльності і дозволяють об'єктивно є антитезою асоціальним видам поведінки. Не випадково у ст. 32 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» зазначено, що проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності у місцях попереднього ув'язнення та установах виконання покарань є гарантованою для кожного, зокрема особам, які не досягли повноліття. Адміністрація місць попереднього ув'язнення та установ виконання покарань створює особам, які в них перебувають, умови для занять фізичною культурою, зокрема особам, які не досягли повноліття, – умови для фізичного виховання відповідно до вимог щодо занять фізичною культурою, передбачених для загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів.

Розвиток фізкультурно-оздоровчої індустрії передбачає створення та підтримку різноманітних спортивних закладів, таких як стадіони, спортивні табори, а також виробництво і використання спортивного інвентарю: тренажерів, спеціальний одяг для занять спортом та відповідних видів послуг, що пов'язані зі спортивною діяльністю. Приклад з «Євро-2012» наочно свідчить про активізацію будівельного ринку, стимуляцію розвитку транспортної та готельної мереж. Таким чином, розвиток фізичної культури та спорту може в окремих випадках виступати як мультиплікатор економічного розвитку.

У ст. 53 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про те, що Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури та спорту здійснюється відповідно до законів України і міжнародних договорів України. держава сприяє міжнародному співробітництву у сфері фізичної культури та спорту, зокрема шляхом укладення відповідних міжнародних договорів України. Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту представляє інтереси України у сфері фізичної культури та спорту у відносинах з іншими державами та міжнародними організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості, укладає в установленому порядку міжнародні договори у сфері фізичної культури та спорту.

У ст. 21 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» виділяються громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів, основними завданнями яких є: залучення учнів та студентів у позанавчальний час до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах; організація і проведення спортивних змагань серед учнів та студентів; забезпечення участі учнів та студентів у відповідних міжнародних спортивних змаганнях. Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів діють на підставі статутів. Зрозуміло, що власних коштів для повноцінної організації спортивних тренувань, змагань тощо вистачає не в усіх навчальних закладах, тому доцільно було б використовувати правові форми Закону України «Про державно-приватне партнерство», з тим аби активізувати і будівництво, і експлуатацію відповідної спортивної інфраструктури.

Відповідно до розділу IV Закону України «Про фізичну культуру і спорт» напрямками спорту є: дитячий спорт – напрям спорту, який забезпечує ознайомлення дітей з видами спорту та виявлення їх здібностей до подальших занять спортом (ст. 33), дитячо-юнацький спорт – напрям спорту, який забезпечує залучення дітей для занять певним видом спорту із дитячого спорту для здійснення їх спортивної спеціалізації та забезпечення умов для переходу до резервного спорту (ст. 34), резервний спорт – напрям спорту, який забезпечує у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту, здійснення відбору обдарованих дітей та молоді для занять певним видом спорту, створення умов для максимального

розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів, забезпечення умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповнення основного складу національних збірних команд (ст. 35), спорт вищих досягнень – напрям спорту, який забезпечує залучення спортсменів з резервного спорту шляхом подальшої спеціалізації та індивідуалізації їхнього навчально-тренувального процесу з певного виду спорту для підготовки та участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівнів (ст. 36). Також у ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про поняття професійного спорту. Ним є комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку. Таким чином, структура та зміст Закону України «Про фізичну культуру і спорт» містять достатньо докладний перелік окремих об'єктів як правового регулювання у фізкультурно-спортивній сфері, так і об'єктів державної політики. Зрозуміло, що і дитячий, і юнацький, і резервний спорт, спорт вищих досягнень, а також професійний спорт потребують специфічних підходів з боку державного менеджменту. Та найбільшу прогалину, як уявляється, утворює власне професійний спорт, де його комерційна складова вимагає найбільш ретельного розроблення всіх особливостей відповідних правовідносин. Це важливо і з точки зору забезпечення здоров'я спортсменів, і з позицій фіскальних інтересів держави, а також з позицій недопущення криміналізації цієї сфери суспільного життя.

Висновки. Основні напрями розвитку законодавства про фізичну культуру та спорт як видів суспільного буття можуть бути сфокусовані так:

- законодавче закріплення місця і ролі державної політики у сфері фізичної культури та спорту, відповідних державних програм розвитку в галузі;
- визначення переліку організаційно-правових форм функціонування спортивних організацій;
- визначення правової природи різних видів спортивної діяльності в контексті розподілу її на господарську комерційну, господарську некомерційну та діяльність, що не є господарською, тощо;
- суттєве посилення регулювання професійної спортивної діяльності.

Очевидним є те, що фізична культура та спорт є важливим та значним сегментом соціальних відносин у суспільстві. Але, незважаючи на те що вони є предметом законодавчого регулювання, всі аспекти цієї діяльності повинні бути чітко відображені в структурі законодавчого забезпечення.

Кожен з визначених в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» типів відносин у сфері фізичної культури та спорту потребує з'ясування основних елементів механізму їх правового регулювання.

У систематиці таких механізмів провідну роль відіграють саме суб'єкт фізкультурно-спортивної діяльності, досконалість визначення прав, особливості їх статусу та режиму діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінник О. М. Господарське право : навч. посіб. / О. М. Вінник. – К., 2009. – 11–14 с.
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 3808-ХІІ. – Ст. 4.
3. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки // Постанова Кабінету Міністрів України. – 2006. – № 1594.
4. Задихайло Д. В. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи / Д. В. Задихайло // Вісн. Акад. правов. наук України. – 2010. – № 4 [63]. – С. 177 – 185.

ПРЕДМЕТ ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ОТНОШЕНИЙ ФИЗКУЛЬТУРЫ И СПОРТА

Заиченко Л. И.

Посвящена вопросам анализа содержания законодательного обеспечения отношений в сфере физической культуры и спорта. Важным вопросом является выяснение правовой природы спортивной деятельности в ее соотношении с хозяйственной деятельностью. Обращено внимание на то, что сегодня правовое регулирование физкультурно-оздоровительной деятельности в Украине не имеет определенной отраслевой принадлежности.

Ключевые слова: физическая культура, спортивная деятельность, спортивный клуб, субъекты хозяйствования, профессиональная спортивная деятельность.

THE SUBJECT OF ECONOMIC AND LEGISLATIVE REGULATION IN THE SPHERE OF SPORT AND PHYSICAL CULTURE

Zaichenko L. I.

The article is devoted to the questions of the analysis of the content of the legislative support of the relationship in the sphere of physical culture. The important question is to clarify the legal nature (basis) of the sport activity and its correlation with the economic activity. The attention is paid to the fact that the physical and health-improving activity is not regulated by any specific branch of the legislation in Ukraine.

Key words: physical culture, sport activity, sport club, objects of economic activity, professional sport activity.